

დაცვის გარანტიები თავისუფლებააღკვეთილი არალეგალი მიგრანტებისათვის

*ამონაწერი მე-19 საერთო ანგარიშიდან,
გამოქვეყნდა 2009 წელს*

შესავალი შენიშვნები

75. მე-7 საერთო ანგარიშის (გამოქვეყნდა 1997 წელს) ძირითად ნაწილში CPT დეტალურად აღწერს მის დამოკიდებულებას იმ უცხოელთა უსაფრთხოების დაცვის გარანტიებისა და მდგომარეობის მიმართ, რომლებსაც აღეკვეთათ თავისუფლება სხვისი კანონმდებლობის საფუძველზე (“დაკავებული მიგრანტები”), ისევე, როგორც თავის შეხედულებას მათ გასახლებასთან დაკავშირებით¹. გარდამავალ პერიოდში CPT ხშირად სტუმრობდა სსხვადასხვა ქვეყნის მიგრანტთა დაკავების ცენტრებს, ასევე პოლიციის განყოფილებებსა და სასჯელაღსრულების დაწესებულებებს, სადაც დაკავებული მიგრანტები იყვნენ მოთავსებულნი. სამწუხაროა, მაგრამ ფაქტია, რომ ამ ვიზიტებმა გაამყარა კომიტეტის თვალსაზრისი იმის შესახებ, რომ დაკავებული მიგრანტები განსაკუთრებით მგრძობიარენი არიან არასათანადო მოპყრობის სხვადასხვა ფორმის მიმართ, როგორც დაკავების მომენტში, ასევე პატიმრობის პერიოდში და დეპორტაციის დროსაც.

დაადგინა რა ამ ადამიანთა ჯგუფის მოწყვლადი ბუნება, თავისი ვიზიტების საფუძველზე, CPT-მ ყურადღება მიაპყრო დაკავებული მიგრანტებისადმი მოპყრობას. მეტიც, კომიტეტმა განაგრძო საკუთარი სტანდარტების შემუშავება. მაგალითად, მე-13 საერთო მოხსენებაში შეიმუშავა სახელმძღვანელო მითითებები უცხოელთა, მათ შორის, დაკავებულ მიგრანტთა საჭაერო ხომალდით დეპორტაციის შესახებ².

76. მე-19 საერთო ანგარიშში CPT წარმოადგენს მის თვალსაზრისს დაცვის გარანტიების შესახებ, რაც უნდა გამოიყენონ დაკავებული მიგრანტების მიმართ და განსაკუთრებული აქცენტი უნდა გაკეთდეს ბავშვებზე³. ტერმინი “დაკავებული არალეგალი მიგრანტები” აღნიშნავს პირს, ვისაც აღეკვეთა თავისუფლება სხვა ქვეყნის

¹ იხ.: პუნქტები 24-36 CPT/Inf(97) 10

² იხ.: პუნქტები 27-45 CPT/Inf(2003) 35

³ ეს არ ნიშნავს, რომ მხოლოდ ბავშვები არიან განსაკუთრებულად მოწყვლადნი. მაგალითად, მოხუცებულები და მარტოხელა ქალები ასევე მოწყვლად ჯგუფს ქმნიან.

კანონმდებლობის საფუძველზე იმისათვის, რომ მან უკანონოდ გადალახა ქვეყნის საზღვარი (ან შეეცადა გაეკეთებინა ეს) ან ვინც გადააცილა ქვეყანაში ყოფნის ლეგალურ ვადას.

უნდა აღინიშნოს, რომ თავშესაფრის მაძიებლები არ არიან არალეგალი მიგრანტები. ისინი იქცევიან ასეთებად, თუ უარს მიიღებენ თავშესაფრის მოთხოვნის განცხადებაზე და ამოიწურება მათი ქვეყანაში გაჩერების ვადა. როგორც კი თავშესაფრის მაძიებლებს აღეკვეთებათ თავისუფლება და ისინი ელიან პასუხს თავიანთ განცხადებაზე, მათთვის უზრუნველყოფილი უნდა იყოს მთელი რიგი დაცვის გარანტიები, განსხვავებული არალეგალი მიგრანტების შემთხვევაში გამოყენებული დაცვის გარანტიებისაგან, რომლებიც ქვემოთ იქნება განხილული⁴.

არალეგალ მიგრანტთა თავისუფლების აღკვეთა

77. თავიანთი ვიზიტების დროს CPT-მ შენიშნა, რომ ევროპის საბჭოს ბევრ წევრ სახელმწიფოში ურთიერთშეთანხმებული ძალისხმევა დაიხარჯა არალეგალ მიგრანტთა თავისუფლების აღკვეთის პირობების გასაუმჯობესებლად. თუმცა, ჯერ კიდევ ბევრი ადგილია, სადაც CPT მისულა – თავისუფლების აღკვეთის ადგილები არალეგალი მიგრანტებისა და ზოგჯერ თავშესაფრის მაძიებელთათვის – და რომლებიც სრულებით მოუხერხებელია. ამგვარი ადგილის ნათელი მაგალითია მიტოვებული საწყობი, სადაც ან ცოტა ან სულ არ არის სანიტარული წერტილები, გადაჭედულია საწოლებით თუ პირდაპირ იატაკზე დაწყობილი მატრასებით და სადაც ასამდე ადამიანი ერთად თავმოყრილი კვირების და ზოგჯერ თვეების მანძილზე, ყოველგვარი სამუშაოს გარეშე და ცუდ ჰიგიენურ პირობებში. CPT-ს დელეგაციებს ასევე აღმოუჩენიათ პოლიციის განყოფილებებში მოთავსებული არალეგალი მიგრანტები. აქაური პირობები ძლივძლივობით იქნებოდა ვარგისი 24 საათით გაჩერებისათვის, არათუ თვეებით.

ზოგიერთ სახელმწიფოში არალეგალი მიგრანტები დაკავებულნი არიან სასჯელაღსრულების დაწესებულებაში. CPT-ს აზრით, სასჯელაღსრულების დაწესებულება, განსაზღვრების მიხედვით, არ არის შესაბამისი ადგილი ისეთი პირის დასაკავებლად, რომელიც არც ბრალდებულია და არც მსჯავრდებული სისხლის სამართლის დანაშაულში. საინტერესოა, რომ სხვადასხვა დაწესებულებაში ვიზიტისას, სასჯელაღსრულების დაწესებულების ხელმძღვანელები და პერსონალი ხშირად დათანხმებიან კომიტეტს, რომ ისინი არ არიან სათანადოდ აღჭურვილნი და არც სათანადო ცოდნა აქვთ იმის შესახებ, თუ როგორ მიხედონ არალეგალ მიგრანტებს. ამ კონტექსტში CPT-ს სურს კვლავაც აღნიშნოს, რომ არალეგალ მიგრანტებთან დასაქმებულ პერსონალს საკმაოდ მძიმე საქმე აქვთ და, ამდენად, ისინი სიფრთხილით უნდა შეირჩნენ და გაიარონ შესაბამისი ტრენინგებიც.

⁴ თავშესაფრის მაძიებელთათვის გარკვეული საერთაშორისო დაცვის მექანიზმები სათავეს იღებს 1951 წლის ჟენევის კონვენციიდან, რომელიც შეეხება ლტოლვილთა სტატუსს და აღნიშნული კონვენციის 1967 წლის ოქმი. გარდა ამისა, ევროგაერთიანების კანონმდებლობა, კერძოდ კი, საბჭოს 2003 წლის 27 იანვრის დირექტივები 2003/9/EB აწესებს თავშესაფრის მაძიებელთა მიღების მინიმალურ სტანდარტებს და ადგენს მტელ რიგ დაცვის გარანტიებს; თუმცა, ეს კანონმდებლობა მისაღებია მხოლოდ ევროგაერთიანების წევრი სახელმწიფოებისათვის. თავშესაფრის გაცემის დაჩქარებული პროცედურების კონტექსტში ასევე გასახსენებელია სახელმძღვანელო მითითებები ადამიანის უფლებათა დაცვის შესახებ, რომელიც მიიღო ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტმა 2009 წლის 1 ივლისს.

78. მიუხედავად იმისა, რომ ევროპის საბჭოს წევრი სახელმწიფოების უმეტესობაში არის არალეგალი მიგრანტების დაკავების ადგილები, ჯერ კიდევ არ არსებობს ყოვლისმომცველი სამართლებრივი დოკუმენტი, რომელიც მოიცავდა ევროპის მთელ კონტინენტს და დაადგენდა თავისუფლებადკვეთილი არალეგალი მიგრანტებისათვის მინიმალურ სტანდარტებსა თუ უსაფრთხოების ზომებს, ადამიანთა ამ კონკრეტული ჯგუფის განსაკუთრებული საჭიროებების შესაბამისად⁵.

2006 წლის ციხის ევროპული წესები შეეხება იმ არალეგალ მიგრანტებს, რომლებიც სასჯელაღსრულების დაწესებულებაში არიან დაკავებულები. თუმცა, აღნიშნულ წესებზე არსებულ კომენტარებში ხაზგასმით არის ნათქვამი, რომ დაკავებული მიგრანტები, პრინციპში, არ უნდა იყვნენ მოთავსებულნი სასჯელაღსრულების დაწესებულებაში. ამდენად, წესები არ შეეხება არალეგალი მიგრანტების სპეციალურ საჭიროებებსა და სტატუსს, როგორცაა დეპორტაციის პროცედურების მომზადებასა და შესრულებასთან დაკავშირებული საკითხები. უნდა აღინიშნოს, რომ ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მუხლი 5 (1) თანახმად, არალეგალი მიგრანტები შეიძლება დააკავონ ქვეყანაში მისი უნებართვოდ შესვლის აღსაკვეთად ან დეპორტაციის მიზნით. ამდენად, მათი დაკავების მიზეზი მნიშვნელოვნად განსხვავდება იმათგან, რომელთა საფუძველზეც პირები არიან სასჯელაღსრულების დაწესებულებაში ან წინასწარ პატიმრობაში ან უკვე მსჯავრდებულები.

79. დაკავების პირობები არალეგალი მიგრანტებისათვის უნდა შეესაბამებოდეს მათი თავისუფლების აღკვეთის ბუნებას, კერძოდ, უნდა ჰქონდეთ სხვადასხვა საქმიანობის შესაძლებლობა და ნაკლები შეზღუდვები. მაგალითად, დაკავებულ არალეგალ მიგრანტებს უნდა ჰქონდეთ ყველანაირი საშუალება, რომ შეინარჩუნონ კონტაქტი გარე სამყაროსთან გონივრულ ფარგლებში (მათ შორის, სატელეფონო ზარებისა და ვიზიტების შესაძლებლობა), ასევე, რაც შეიძლება ნაკლებად ჰქონდეთ შეზღუდული გადაადგილების თავისუფლება დაკავების ადგილებში. მაშინაც კი, როცა თავისუფლების აღკვეთის პირობები სასჯელაღსრულების დაწესებულებაში აკმაყოფილებს ამ პირობებს – რაც ყოველთვის ასე არ არის – CPT მიიჩნევს, რომ არალეგალი მიგრანტების დაკავება სასჯელაღსრულების დაწესებულების გარემოში ფუნდამენტურად ნაკლოვანია ზემოთ მოყვანილი მიზეზების გამო.

80. უფრო ზოგადად რომ ვთქვათ, ზოგიერთ ქვეყანაში ხელისუფლებები რეგულარულად აკავებენ ადმინისტრაციული წესით დეპორტაციის მოლოდინში მყოფ არალეგალ მიგრანტებს, ზოგჯერ, ვადების და სასამართლო განხილვის გარეშე. ცხადია, რომ ავტომატურ ადმინისტრაციულ დაკავებას ამგვარ პირობებში ახლავს რისკი, რომ წინააღმდეგობაში მოვიდეს ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრაქტიკასთან. CPT-ს აზრით, სახელმწიფოები შერჩევით უნდა იყენებდნენ თავიანთ უფლებას, თავისუფლება აღუკვეთონ არალეგალ მიგრანტებს; დაკავება უნდა კვალიფიცირდეს მხოლოდ თითოეული შემთხვევის ყურადღებით განხილვის შემდეგ.

⁵ ევროპარლამენტის დირექტივები 2008/115/EF და ევროგაერთიანების საბჭოს 2008 წლის 16 დეკემბრის დირექტივები წევრ სახელმწიფოებში არსებული ზოგადი სტანდარტებისა და პროცედურების შესახებ ქვეყანაში არალეგალურად მყოფი მესამე ქვეყნის მოქალაქეების დაბრუნებასთან დაკავშირებით, ინტერალია, შეეხება არალეგალი მიგრანტების თავისუფლების აღკვეთის სტანდარტებს. აღნიშნული დირექტივები მისაღებია ევროგაერთიანების წევრ სახელმწიფოთაგან უმეტესში და ზოგიერთ სხვა ქვეყანაში და უნდა შევიდეს ეროვნულ კანონმდებლობებში 2010 წლის ბოლოსათვის.

ძირითადი უფლებები თავისუფლების აღკვეთის საწყის ეტაპზე

81. CPT მიიჩნევს, რომ დაკავებული არალეგალი მიგრანტები თავისუფლების აღკვეთის მომენტიდანვე უნდა სარგებლობდნენ სამი უმთავრესი უფლებით ისევე, როგორც სხვა კატეგორიის თავისუფლებააღკვეთილი პირები. ეს უფლებებია: 1. ადვოკატის ხელმისაწვდომობა; 2. ექიმის ხელმისაწვდომობა; 3. მისი შერჩევით, ნათესავის ან მესამე პირის ინფორმირება თავისუფლების აღკვეთის ღონისძიების შესახებ.

82. ადვოკატის ხელმისაწვდომობის უფლება უნდა მოიცავდეს მასთან პირადად საუბრის უფლებას, ისევე, როგორც იურიდიული დახმარების უფლებას საცხოვრებელი ადგილის, დაკავებისა და დეპორტაციის საკითხებში. ეს ნიშნავს, რომ თუ არალეგალ მიგრანტებს თავად არ აქვთ საშუალება აიყვანონ და გადაუხადონ ადვოკატს, მათ უნდა ჰქონდეთ ხელმისაწვდომობა იურიდიულ დახმარებაზე.

გარდა ამისა, თითოეული თავისუფლებააღკვეთილი დაუყოვნებლივ უნდა გასინჯოს ექიმმა ან კვალიფიცირებულმა ექთანმა, რომელიც მოახსენებს ექიმს ამ შემოწმების შედეგებს. ექიმის ხელმისაწვდომობის უფლება უნდა მოიცავდეს უფლებას, რომ არალეგალი მიგრანტი გასინჯოს ექიმმა მისივე შერჩევით, თუკი მას ეს სურს. თუმცა, დაკავებულს შეიძლება მოუწიოს გადახდა ამგვარი სამედიცინო შემოწმებისათვის.

ნათესავის ან მესამე პირის ინფორმირება, დაკავებულის სურვილისამებრ, ძალიან მარტივია, თუ არალეგალ მიგრანტს მიეცემა უფლება, თან იქონიოს მობილური ტელეფონი ან, სულ მცირე, ჰქონდეს მასზე მიწვდომა.

83. ამ სამი ძირითადი უფლების გარდა, საერთაშორისო სამართლებრივი დოკუმენტები აღიარებს დაკავებული მიგრანტის უფლებას, მოითხოვოს კონსულის დახმარება. თუმცა, რამდენადაც, ყველა არალეგალ მიგრანტს შეიძლება არ სურდეს დაუკავშირდეს მის ეროვნულ ხელისუფლებას, ამ უფლების გამოყენება დამოკიდებულია პიროვნების არჩევანზე.

84. არსებითია, რომ თავისუფლების აღკვეთისთანავე არალეგალ მიგრანტს დაუყოვნებლივ ეცნობოს ამ უფლებების შესახებ მისთვის გასაგებ ენაზე. ამ თვალსაზრისით, მათ სისტემატურად უნდა მიეწოდებოდეთ დოკუმენტი, რომელიც ცხადად და მარტივი ტერმინებით განმარტავს, რა პროცედურები შეიძლება გამოიყენონ მის მიმართ და რა უფლებები აქვს მას. ეს დოკუმენტი ხელმისაწვდომი უნდა იყოს ყველაზე გავრცელებულ ენებზე და, საჭიროების შემთხვევაში, შეიძლება გამოიყენონ თარჯიმნის მომსახურებაც.

ძირითადი დაცვის გარანტიები თავისუფლების აღკვეთისას

85. თავისუფლების აღკვეთის ყველა შემთხვევაზე უნდა არსებობდეს შესაბამისი ბრძანება, რომელსაც უპრობლემოდ ნახავს მსურველი იმ დაწესებულებაში, სადაც ის იმყოფება. ამასთან, თავისუფლების აღკვეთის ბრძანება უნდა შედგეს თავისუფლების აღკვეთის პირველსავე ეტაპზე ან რაც შეიძლება მალე. ეს მთავარი მოთხოვნა თანაბრად შეეხება არალეგალ მიგრანტებსაც, რომლებსაც აღკვეთათ თავისუფლება. მეტიც,

სამართალდამცავი ორგანოების მხრიდან თავისუფლების აღკვეთის შემთხვევაში უნდა შეივსოს საპატიმრო ჟურნალი, რომელშიც თითოეულ ასეთ პირზე მოცემულია პატიმრობის ცალკე და ყოვლისმომცველი ჩანაწერი. ჩანაწერში კი ასახულია მისი პატიმრობის თითოეული ასპექტი და მის მიმართ განხორციელებული ყველა ქმედება.

86. დაკავებულ არალეგალ მიგრანტებს უნდა შეეძლოთ, ისარგებლონ ეფექტიანი იურიდიული დახმარებით, რაც დაუდასტურებს მათ დაკავების კანონიერებას, სასამართლო ორგანოებმა რომ სწრაფად გადაწყვიტეს. სასამართლო განხილვა უნდა მოიცავდეს ზეპირ მოსმენას იურიდიული დახმარების თანხლებით. ეს უკანასკნელი შესაბამისი სახსრების უქონლობის შემთხვევაში, უფასოდ უნდა მიეწოდებოდეთ. საჭიროების შემთხვევაში კი უზრუნველყოფილი უნდა იყოს თარგმანიც. გარდა ამისა, თავისუფლებააღკვეთილ არალეგალ მიგრანტებს გარკვევით უნდა ეცნობოთ ამ იურიდიული დახმარების შესახებ. თავისუფლების აღკვეთის გახანგრძლივების საკითხს პერიოდულად უნდა განიხილავდეს დამოუკიდებელი ორგანო.

87. საჭიროა იმის უზრუნველყოფა, რომ დაკავებულ არალეგალ მიგრანტს შეეძლოს ადვოკატთან ან ექიმთან კონსულტირება უწყვეტად, ასევე შეხვედრა არასამთავრობო ორგანიზაციების წარმომადგენლებთან, ოჯახის წევრებსა თუ სხვა პირებთან მისი არჩევნის შესაბამისად. აგრეთვე, სატელეფონო საუბრების შესაძლებლობა.

თუ მისივე ოჯახის წევრები არიან დაკავებულები უცხოელთა შესახებ კანონმდებლობის შესაბამისად, ყოველგვარი ღონე უნდა იხმარონ, რომ თავიდან აიცილონ მათი განცალკევება.

88. როგორც არალეგალი მიგრანტების, ასევე პერსონალის ინტერესებშია, რომ თავისუფლების აღკვეთის ადგილებში შინაგანაწესი იყოს ცხადი. წესების ასლები ხელმისაწვდომი უნდა იყოს გავრცელებულ ენებზე. შინაგანაწესი, უპირველესად, უნდა იყოს ინფორმატიული და ფარავდეს საკითხთა ფართო სპექტრს, უფლებებსა და მოვალეობებს, რაც რელევანტური იქნება პატიმრობის თითოეული დღისათვის. შინაგანაწესი უნდა მოიცავდეს ასევე დისციპლინარულ პროცედურებს და თავისუფლებააღკვეთილ პირებს აძლევდეს უფლებას, მოუსმინონ მტკიცებას, მათ მიმართ განხორციელებული დარღვევების შესახებ, ასევე, აძლევდეს უფლებას, მიმართოს დამოუკიდებელ ორგანოს დაკისრებული სანქციების წინააღმდეგ. ამგვარი წესების გარეშე, არსებობს რისკი, რომ ჩამოყალიბდება არაოფიციალური (და არადისციპლინირებული) სისტემა.

იმ შემთხვევაში, თუ მიმართავენ განცალკევების ღონისძიებას უსაფრთხოების მიზნებიდან გამომდინარე, ან თავად არალეგალი მიგრანტის დასაცავად, ამ პროცედურებს თან უნდა ახლდეს ეფექტიანი დაცვის გარანტიები. შესაბამის პირს უნდა ეცნობოს მის მიმართ განსახორციელებელი ღონისძიებების შესახებ, მიეცეს საშუალება, გამოთქვას თავისი აზრი ამ ღონისძიებათა შესახებ მათ განხორციელებამდე და მიეცეს საშუალება, რომ გააპროტესტოს ეს ზომები შესაბამისი ხელისუფლების წინაშე.

89. არასათანადო მოპყრობის აღკვეთისათვის, უფრო ზოგადად კი, თავისუფლების აღკვეთის დამაკმაყოფილებელი პირობების უზრუნველსაყოფად მნიშვნელოვანი ელემენტია არალეგალ მიგრანტთა დაკავების ადგილების დამოუკიდებელი მონიტორინგი. სრული ეფექტისათვის, მონიტორინგის მიზნით განხორციელებული ვიზიტები უნდა იყოს ხშირიც და მოულოდნელიც. მეტიც, ორგანოებს, რომლებიც მონიტორინგს ახორციელებენ, უნდა მიეცეთ უფლება, პირადად გაესაუბრონ არალეგალ მიგრანტებს და შეამოწმონ ყველა საკითხი, რაც მათ მიმართ მოპყრობას შეეხება (თავისუფლების აღკვეთის მატერიალური პირობები, პატიმრობის ჩანაწერები და სხვა დოკუმენტაცია, თავისუფლებააღკვეთილი პირის უფლებების გამოყენება, ჯანმრთელობის დაცვა და სხვ.).

ჯანმრთელობასთან დაკავშირებული დაცვის გარანტიები

90. არალეგალი მიგრანტების ჯანმრთელობის მდგომარეობის შეფასება თავისუფლების აღკვეთის პერიოდში არსებითი პასუხისმგებლობაა როგორც ინდივიდუალურად თითოეული დაკავებულის მიმართ, ასევე მთლიანად არალეგალ მიგრანტთა ჯგუფის მიმართაც. არალეგალ მიგრანტთა ფსიქიკურ და ფიზიკურ ჯანმრთელობაზე, შესაძლოა, ნეგატიურად იმოქმედოს ძველმა ტრავმულმა გამოცდილებამ. მეტიც, შეჩვეული პიროვნული და კულტურული გარემოს დაკარგვამ და გაურკვეველმა მომავალმა, შესაძლოა, პირი მიიყვანოს ფსიქიკური მდგომარეობის გაუარესებამდე, მათ შორის, წინა დეპრესიისა და შიშის სინდრომის გამწვავებამდე და პოსტტრავმულ აშლილობამდე.

91. როგორც მინიმუმ, დაკავებულ არალეგალ მიგრანტთა ცენტრებში ყოველდღიურად უნდა იმყოფებოდეს კვალიფიციური მედდა. კერძოდ, ამ ადამიანმა უნდა ჩაატაროს ახალმოსულის პირველადი სამედიცინო შემოწმება (კერძოდ, შეამოწმოს გადამდები დაავადებების არსებობა, მათ შორის, ტუბერკულოზის), მიიღოს მოთხოვნა ექიმის ნახვაზე, უზრუნველყოს გამოწერილი მედიკამენტების მომარაგება და განაწილება, აწარმოოს სამედიცინო დოკუმენტაცია და მეთვალყურეობდეს ჰიგიენის ზოგად პირობებს.

92. რასაკვირველია, სამედიცინო კონფიდენციალობა ისევე უნდა იყოს დაცული, როგორც გარე საზოგადოებაში; კერძოდ, არალეგალ მიგრანტთა სამედიცინო ანკეტაზე არ უნდა ჰქონდეს მიწვდომა არასამედიცინო პერსონალს, არამედ უნდა ინახებოდეს ჩარაზული ექიმის ან მედდის მიერ. მეტიც, ყველა სამედიცინო შემოწმება უნდა ჩატარდეს ციხის პერსონალის თვალისა და ყურის მიღმა, თუ კონკრეტულ შემთხვევაში სხვაგვარად არ მოითხოვა ექიმმა.

მაშინ, როცა სამედიცინო პერსონალს არ შეუძლია ჩაატაროს სათანადო სამედიცინო დიაგნოსტიკური შეფასება ენობრივი პრობლემების გამო, მათ დაუყოვნებლივ უნდა ისარგებლონ კვალიფიცირებული თარჯიმნის მომსახურებით. მეტიც, დაკავებულ არალეგალ მიგრანტებს სრულად უნდა მიეწოდოთ ინფორმაცია მათთვის შეთავაზებული მკურნალობის შესახებ.

სხვა სამი მნიშვნელოვანი დაცვის გარანტია

93. წამებისა და არაჰუმანური ან ღირსების შემლახავი მოპყრობის ან დასჯის აღკვეთა გულისხმობს ისეთ ვალდებულებასაც, რომ არ გაიგზავნოს პირი იმ ქვეყანაში, სადაც არსებობს მყარი საფუძველი იმის სარწმუნოდ, რომ ეს პირი აღმოჩნდება რეალური რისკის ქვეშ, აწამონ ან არასათანადოდ მოეპყრან. შესაბამისად, არალეგალ მიგრანტებისთვის ხელმისაწვდომი უნდა იყოს თავშესაფრის მოთხოვნის პროცედურები (ან ცხოვრების უფლების სხვა პროცედურები), რაც იძლევა კონფიდენციალობის გარანტიასაც და სხვა ქვეყნებში ადამიანის უფლებათა ობიექტური და დამოუკიდებელი ანალიზის გარანტიასაც. ასევე ინდივიდუალურად უნდა შეფასდეს არასათანადო მოპყრობის რისკი წარმოშობის ან მესამე ქვეყანაში დეპორტაციის შემთხვევაში. CPT შემფოთებულია იმის გამო, რომ ზოგიერთ ქვეყანაში თავშესაფრის მოთხოვნაზე განაცხადის წარდგენა დროში შეზღუდულია და შემოიფარგლება რამოდენიმე დღით ქვეყანაში შესვლიდან ან დაკავების ადგილას მოხვედრიდან. ვადის გასვლის შემდეგ შეტანილი განცხადებები არ განიხილება. ამგვარი მიდგომა ზრდის იმის ალბათობას, რომ პირს დააბრუნებენ იმ ქვეყანაში, სადაც რეალური რისკია იმისა, რომ ის აწამონ ან არასათანადოდ მოეპყრან სხვა რომელიმე ფორმით.

94. ამ კონტექსტში, CPT-ს აშფოთებს ზოგიერთ ქვეყანაში მიღებული პოლიტიკა – მაგალითად, ისინი ზღვაზე იჭერენ გემებს, რომლებსაც მიჰყვით არალეგალი მიგრანტები და აბრუნებენ ამ ადამიანებს ჩრდილოეთ ან ჩრდილო-დასავლეთ აფრიკაში. ამბობენ, რომ პრაქტიკას მსგავსი შედეგებით შეხვდებით ზოგიერთ ევროპულ სახმელეთო საზღვართანაც.

ქვეყნები, რომლებიც ახორციელებენ ამგვარ პოლიტიკას ან პრაქტიკას, დანამდვილებით იქნებიან რისკის წინაშე, რომ დაარღვევენ “იძულებით რეპატრიაციაზე უარის თქმის” ფუნდამენტურ პრინციპს, პრინციპს, რომელიც შეადგენს ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო სამართლის მნიშვნელოვან ნაწილს ისევე, როგორც ევროპის კავშირის სამართლის. ეს, კერძოდ, ის შემთხვევაა, როცა ქვეყნებმა, სადაც გააგზავნეს არალეგალი მიგრანტები, რატიფიცირება არ გაუკეთეს ან არ მიიღეს ჟენევის 1951 წლის კონვენციას ლტოლვილთა სტატუსის შესახებ.

95. 2005 წლის 4 მაისს მინისტრთა კომიტეტის მიერ მიღებული იძულებითი დაბრუნების შესახებ ოცი სახელმძღვანელო მითითების შესაბამისად, თითოეულ და ყველა შემთხვევაში უნდა გამოიცეს ბრძანება გამგზავრების შესახებ. აღნიშნული ბრძანება უნდა ეფუძნებოდეს ეროვნული კანონმდებლობისა და პროცედურების შესაბამის გადაწყვეტილებას და შეესაბამებოდეს ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო ვალდებულებებს. ბრძანება გამგზავრების შესახებ წერილობითი ფორმით უნდა გადაეცეს შესაბამის პირს. მეტიც, უნდა არსებობდეს ამ ბრძანების გასაჩივრების შესაძლებლობა და დეპორტაცია არ უნდა განხორციელდეს მანამ, სანამ არ მიიღებენ გადაწყვეტილებას ამ საჩივარზე. პროცედურის ამ ეტაპზე გარანტირებული უნდა იყოს აგრეთვე ადვოკატისა და თარჯიმნის დახმარება.

96. მესამე, საჯარო ხელისუფლების მხრიდან პირის თავისუფლების აღკვეთის ნებისმიერ ადგილთან მიმართებით, CPT დაჟინებით იძლევა რეკომენდაციას, რომ ექიმმა, ამისათვის გამოიზიდავს ფორმაში, შესაბამისად აღრიცხოს დაზიანების ნებისმიერი ნიშანი, გამოვლენილი იმ პირის სხეულზე, რომელიც ამტკიცებს, რომ მას არასათანადოდ მოეპყრნენ, ასევე გააკეთოს ჩანაწერი შესაბამისი პირის რელევანტური განცხადებისა და ექიმის დასკვნის შესახებ (იმის შესახებ, თუ რამდენად შეესაბამება პირის განცხადება გამოვლენილ დაზიანებებს). ანალოგიური ჩანაწერი უნდა გაკეთდეს განსაკუთრებული განაცხადების არარსებობის შემთხვევაშიც, თუ არსებობს ეჭვის საფუძველი, რომ ადგილი ჰქონდა არასათანადო მოპყრობას. თუ ექიმი აღრიცხავს დაზიანებებს, რომლებიც ეთანადება შესაბამისი პირის მიერ გაცხადებულ არასათანადო მოპყრობის ფაქტს (ან დაზიანებებს, რომლებიც აშკარად მიუთითებს არასათანადო მოპყრობაზე, თუმცადა, განაცხადი ამის შესახებ არ არსებობს), უნდა მუშაობდეს პროცედურები იმის უზრუნველსაყოფად, რომ ამგვარი ჩანაწერები სისტემატურად მიეწოდებოდეს კომპეტენტურ სასამართლო ხელისუფლებას ან პროკურატურას.

დამატებითი დაცვის გარანტიები ბავშვისათვის

97. CPT მიიჩნევს, რომ სახელმწიფოებმა ყველა ღონე უნდა იხმარონ არასრულწლოვან არალეგალ მიგრანტთა თავისუფლების აღკვეთის თავიდან ასაცილებლად⁶. გაეროს ბავშვის უფლებათა კონვენციის მე-3 მუხლში ფორმულირებული პრინციპის თანახმად (ბავშვის საუკეთესო ინტერესების შესახებ), თავისუფლების აღკვეთა ბავშვისათვის (მათ შორის, ბავშვისათვის თანმხლების გარეშე და მშობლებს დაცილებული ბავშვისთვისაც) მხოლოდ იშვიათად არის სამართლიანი და, კომიტეტის აზრით, არ შეიძლება მოტივირებული იყოს მხოლოდ რეზიდენტის სტატუსის უქონლობით⁷.

გამონაკლის შემთხვევებში, როცა ბავშვი დაკავებულია, თავისუფლების აღკვეთა უნდა მოხდეს რაც შეიძლება მოკლე ვადით; ყველანაირად უნდა ეცადნონ, რომ ბავშვი დაუყოვნებლივ გათავისუფლდეს დაკავების ადგილიდან და მოთავსდეს უფრო შესაფერის გარემოში. მეტიც, ბავშვის მოწყვლადი ბუნებიდან გამომდინარე, თუ ბავშვი დაკავებულია, უნდა ჩაერთოს დაცვის სხვა გარანტიებიც, განსაკუთრებით იმ შემთხვევაში, როცა ბავშვები დაცილებულნი არიან მათ მშობლებს ან სხვა მომვლელებს, ან არ ჰყავთ თანმხლები მშობლები, მომვლელები ან სხვა ნათესავები.

98. როგორც კი ხელისუფლებისათვის ცნობილი გახდება ბავშვის შემთხვევა, პროფესიონალმა პირმა მაშინვე უნდა ჩაატაროს პირველადი გასაუბრება ბავშვისათვის გასაგებ ენაზე. უნდა შეფასდეს ბავშვის განსაკუთრებული სისუსტეები, მათ შორის, ასაკის, ჯანმრთელობის მდგომარეობის, ფსიქოლოგიური ფაქტორებისა და დაცვის სხვა

⁶ იმ შემთხვევაში, თუ არ არის ცნობილი, კონკრეტული არალეგალი მიგრანტი არის თუ არა არასრულწლოვანი (ანუ 18 წლამდე ასაკის), იგი უნდა განიხილებოდეს როგორც არასრულწლოვანი მანამ, სანამ საწინააღმდეგო არ დადასტურდება.

⁷ “ბავშვი თანმხლების გარეშე” (აგრეთვე მოიხსენიებენ როგორც არასრულწლოვანს თანმხლების გარეშე) არის ბავშვი, რომელიც მოცილებულია ორივე მშობელს და სხვა ნათესავებს და არავინ ზრუნავს მასზე უფროსი არც კანონის წესით და არც ჩვეულებისამებრ. “მშობლებს დაცილებული ბავშვი” არის ბავშვი, რომელიც მოშორებულია ორივე მშობელს ან მის წინანდელ მომვლელს, რომელიც პასუხისმგებელი იყო მის მოვლაზე კანონის წესით ან ჩვეულებისამებრ, მაგრამ არ არის მოშორებული თავის ნათესავებს.

საჭიროებები, ძალადობის, ტრეფიკინგის ან ტრამვის შედეგების ჩათვლით. თავისუფლებააღკვეთილ ბავშვს უნდა აღმოუჩინონ იურიდიული და სხვა სახის საჭირო დახმარება, მათ შორის, უზრუნველყონ მეურვისა ან იურიდიული წარმომადგენლის გამოყოფა. ასევე უნდა შემოიღონ მონიტორინგის მექანიზმები მეურვეობის ხარისხის შესაფასებლად.

99. უნდა გადაიდგას ნაბიჯები იმის უზრუნველსაყოფად, რომ დაწესებულებაში, სადაც იმყოფება თავისუფლებააღკვეთილი ბავშვი, მუდმივად იმყოფებოდეს და პირადად ეკონტაქტებოდეს მას სოციალური მუშაკი და ფსიქოლოგი. არასათანადო მოპყრობის აღკვეთის კიდეც ერთი გარანტიაა სხვადასხვა სქესის პერსონალის ყოლა; როგორც მამაკაცი, ასევე ქალი თანამშრომლების ყოლას პოზიტიური ეფექტი ექნება პატიმრობის ხასიათიდან გამომდინარე და გაზრდის ნორმალური გარემოს ხარისხს დაკავების ადგილებში. თავისუფლებააღკვეთილ ბავშვებს უნდა შესთავაზონ მთელი რიგი კონსტრუქციული საქმიანობებისა (განსაკუთრებული აქცენტი კი უნდა გაკეთდეს მისთვის შესაძლებლობის მიცემაზე, გააგრძელოს განათლების მიღება).

100. ექსპლუატაციის რისკის შესამცირებლად, მისაღებია სპეციალური ზომები ბავშვებისათვის განკუთვნილ საცხოვრებელ ადგილებში. მაგალითად, ბავშვები უნდა განცალკევდნენ უფროსებისაგან, თუკი სხვაგვარად არ არის გათვალისწინებული ბავშვის საუკეთესო ინტერესებიდან გამომდინარე. ეს, შესაძლოა, არ მოხდეს ასე, თუ ბავშვები იმყოფებიან თავიანთ მშობლებსა ან ახლო ნათესავებთან ერთად. ამ შემთხვევაში, ყოველგვარი ღონე უნდა ვიხმართ, რომ ოჯახი არ გაიყოს.